

Portret

Arno Vree: Dirigent en muzikaal adviseur als voortrekker in de mannenkorenwereld

De traditie van de mannenkoren in Nederland is lang en rijk. Het Koninklijk Nederlands Zangersverbond, de korenkoepel voor mannenkoren, werd in 1853 opgericht en vierde dit voorjaar zijn 160-jarig bestaan. Momenteel zijn er zo'n 12.000 zangers actief bij mannenensembles en mannenkoren. Dirigent Arno Vree kan er over meepraten: hij dirigeert het oudste mannenkoor van Nederland en is als muzikaal adviseur mannenkoren verbonden aan zowel de mannenkorenkoepel als onze eigen KCZB. Wat maakt mannenkoren volgens hem toch zo speciaal?

Arno Vree

"Allereerst de enorme range aan dynamische mogelijkheden. Je kan een mannenkoor heel zacht laten zingen, dat geeft zo'n mooie sonore klank. Maar je kunt ook uitpakken met een flink forte waardoor je een robuuste klank krijgt zonder dat het schel of penetrant wordt. Naast deze muzikale aspecten is ook de sociale dynamiek van een groep van louter mannen bijzonder. Ja, er worden flauwe grappen gemaakt, maar er heerst ook broederlijke kameraadschap. De koorleden staan voor elkaar klaar. Zeker de generatie van 55 jaar en ouder zorgt voor sociale cohesie en continuïteit, het zijn echte verenigingsmensen."

Hoe ben je in de wereld van de mannenkoren terechtgekomen?

"Jaren geleden verving ik eens de vaste dirigent bij een toonkunstkoor. Een van de leden vertelde daarna thuis aan haar man, dat deze vervanger misschien wel iets was voor hun mannenkoor, dat een nieuwe dirigent zocht. Ik werd gebeld om te komen dirigeren en dat beviel goed. Vervolgens word je weer gebeld door een ander mannenkoor om in te vallen of voor vast te komen dirigeren. En zo breidde zich dat heel geleidelijk uit."

Heb je zelf ooit bij een mannenkoor of gemengd koor gezongen?

"Nee, die behoefte heb ik gek genoeg nooit gehad. Ik kom uit een nest van onderwijzers met een bijna vanzelfsprekende aandacht voor muziek. Thuis speelde ik orgel en in het basisonderwijs werd veel gezongen. Na de verplichte AMV (algemene muzikale vorming)- en blokfluitles ging ik verder met het kerkorgel. Qua opleiding koos ik in eerste instantie voor de Pedagogische Academie en ik heb ook nog gewerkt als onderwijzer. Maar de muziek bleef trekken. Na de studie Schoolmuziek aan het Conservatorium in Utrecht ben ik verder gegaan met koördirectie. Bij deze opleidingen werd uiteraard wel gezongen en daarnaast heb ik jarenlang privézingles gevolgd. Heel handig als je koördirigent bent."

Werk je wel eens met een zangpedagoog bij je koren?

"Ja, heel graag zelfs. Zo hadden we laatst een studiedag bij Toonkunst Almelo waar de solisten van het eerstvolgende concert – sopraan Heleen Koele, tenor Frank Fritschy en bas Bas Ramselaar - met de koorzangers hebben gewerkt. Dat werkt heel inspirerend: goed voordoen levert goed nadoen op. Bij mijn mannenkoren ben ik aan de slag gegaan met het boekje 'Ontdek je stem'. In tien tot twaalf lessen kunnen koorleden hun muziektheoretische kennis en muzikale gehoor bijspijkeren. Per cursus doen zo'n twintig mannen mee en als we daarna de reguliere repetitie hebben dan verwijs ik wel eens naar de leerstof: 'Heren, wij weten al hoe dit zit, laat het maar eens horen'. Om de anderen te prikkelen en dat werkt! Bij het Haarlems Mannenkoor hebben we nu een speciale aanbieding. Gastzangers mogen meezingen met het eerstvolgende project én krijgen deze muziekcursus aangeboden. Dat maakt het extra aantrekkelijk, zeker voor mannen want die gaan pas zingen als ze het idee hebben dat ze het echt kunnen."

Mannenkoren worden wel eens beschouwd als een gesloten vesting; hoe ga jij daarmee om?

"Ik benadruk bij mijn koorleden het belang van een warm welkom als nieuwe zangers komen kijken: zorg dat ze worden begroet, geef ze een plekje en maak een praatje in de pauze. Allemaal simpele dingen, maar het maakt wél het verschil of ze terugkomen of niet. Afhankelijk van een hoge of lage spreekstem deel ik nieuwe zangers tijdelijk in bij de tenoren of bassen en wijs een buddy aan waar ze zich aan kunnen optrekken tijdens de repetitie. En dat werkt."

Op 28 september a.s. geef je een clinic op een congres over de toekomst van mannenkoren. Wat is de aanleiding?

Het congres is een gezamenlijk initiatief van de KCZB en het KNZV, de 'collegabond' voor mannenkoren. De twee

Een mannenkoor geeft een sonore klank

zangersbonden willen de handen ineenslaan om expertise uit te wisselen en gezamenlijke struikelblokken aan te pakken, zoals de vergrijzing van mannenkoren. Als we zo doorgaan, zijn we over dertig jaar uitgezongen. Maar we kijken ook naar de nodige bijscholing voor koordirigenten op het gebied van repertoirekeuze en stemvorming. In 2011 heeft de KNZV al zo'n clinic georganiseerd en dat was een groot succes. Bovendien is dit gezamenlijke congres een opmaat naar meer samenwerking tussen de KCZB en het KNZV. Zo worden inmiddels al de bibliotheekcollecties van beide instituten met elkaar uitgewisseld en er ligt meer in het verschiep, zoals gezamenlijke compositieopdrachten om de ontwikkeling van nieuw eigentijds repertoire te stimuleren."

Hoe bepaal je de inhoud van zo'n clinic?

De Commissie Mannenkoren van de KCZB heeft het afgelopen jaar bij zo'n dertig aangesloten mannenkoren een inventarisatie gemaakt van wensen, vragen en problemen. Daar kwam onder meer uit dat er weinig tot geen aandacht wordt besteed aan stemvorming en koorscholing. Echt een ondergeschoven kindje, terwijl er zoveel mee te winnen valt. Bovendien blijkt dat de dirigent het repertoire bepaalt. Naar ons idee kan hij of zij daar wel wat input van buitenaf bij gebruiken. Tenslotte blijkt dat mannenkoren regelmatig met professionele orkesten en musici werken, terwijl de dirigent daar nauwelijks voor is opgeleid. Ook daar kan scholing een belangrijke meerwaarde bieden.

Wat geef je de deelnemers aan de clinic mee?

De achterliggende vraag van de clinic is: wat wil je als dirigent met je koor bereiken? Wil je de vocale kwaliteit handhaven, zoek je een actuele benadering van je publiek, en hoe hou je de koorzangers scherp en tevreden? De repertoirekeuze kan een sleutel zijn bij al deze vragen. Tot nu toe is het repertoire van mannenkoren nauwelijks vernieuwend geweest. Dat komt onder meer door de vaak conservatieve cultuur van

mannenkoren. En geef deze koorzangers eens ongelijk. Het blijkt dat het spiergeheugen van de stembanden hoge en moeilijke passages, die jaren geleden zijn ingestudeerd en gezongen, nog moeiteloos kan terughalen met als gevolg dat zangers deze vertrouwde partijen prima kunnen zingen. Het instuderen van nieuwe stukken kost tijd en dan blijkt ook nog eens dat diezelfde hoge noten ineens niet meer lukken. Dan wordt het zingen van vertrouwd repertoire wel heel aantrekkelijk. Toch moeten dirigent en muziekcommissie op zoek blijven naar nieuw repertoire waarmee je zowel de zangers als het publiek kan aanspreken. Blijf wel bij je leest en kies niet voor al te hip en modern."

Wat doe je zelf aan vernieuwing bij je mannenkoren?

"Met het Haarlems Mannenkoor hebben we meegezongen in de theaterproductie *Scrooge*. Iets wat we nog nooit eerder hadden gedaan. Tweeëntwintig voorstellingen in de Stadsschouwburg, en de koorleden hebben ervan genoten. En wat te denken van het buitenconcert op de Grote Markt in Haarlem? Heel inspirerend om op onverwachte plekken te zingen én te doen waar we goed in zijn. Zo laten we zien dat het koor middenin de maatschappij staat. Dat moet je durven als dirigent, want je hebt een voortrekkersrol."

Wat kun je andere dirigenten adviseren?

"Durf risico's te nemen en neem die voortrekkersrol op je. Er is geen kant-en-klare-oplossing. Belangrijk is dat je de kracht van het koor niet uit het oog verliest. Stel jezelf de vraag: waar zijn we goed in? En vervolgens breng je je blik naar buiten. Doe mee aan concoursen, werk aan de PR, stel een muziekcommissie in als spreekbuis naar het koor, verbeter en vernieuw de repetitietechniek, bijvoorbeeld met ingespeelde mp3-bestanden. Kortom, koester de meerwaarde van het koor, terwijl je met beide benen in het hier en nu staat."